

DECLARACIÓ DEL SÍNDIC DE GREUGES DE CATALUNYA SOBRE EL DIA INTERNACIONAL DE LES PERSONES AMB DISCAPACITAT

3 DE DESEMBRE DE 2007

PREÀMBUL

El Síndic de Greuges de Catalunya,

Reconeixent els drets de les persones a què fan referència la Declaració universal dels drets humans, la Carta de drets fonamentals de la Unió Europea i altres instruments internacionals;

Reconeixent la importància de la *Convenció sobre els drets de les persones amb discapacitat*, proclamada l'any 2006 per l'Organització de les Nacions Unides, amb l'objectiu de promoure, protegir i assegurar que totes les persones amb discapacitat gaudeixin plenament i en condicions d'igualtat de tots els drets humans i les llibertats fonamentals, i que es respecti la seva dignitat;

Reconeixent els drets dels infants amb discapacitat que recull la Convenció sobre els drets de l'infant i en especial el principi d'interès superior de l'infant;

Considerant:

- l'article 13 del Tractat constitutiu de la Comunitat Europea, sobre la no-discriminació per motius de sexe, d'origen racial o ètnic, religió o conviccions, discapacitat, edat o orientació sexual;
- l'article 21 de la Carta de drets fonamentals de la Unió Europea, que prohibeix la discriminació per diferents motius;
- la Resolució A/RES/48/96 de l'Assemblea General de l'ONU, de normes uniformes sobre la igualtat d'oportunitats per a les persones amb discapacitat;
- la Directiva 2000/78/CE, de 27 de novembre, que estableix un marc general per a la igualtat de tracte a la feina i l'ocupació, i prohibeix la discriminació per raons de religió, conviccions, discapacitat, edat o d'una altra índole;
- la legislació europea en matèria d'igualtat de tractament i de no-discriminació, que empara totes les persones de la UE;
- l'Agenda Social 2005-2010 de la Comissió Europea, que té com a prioritat, entre altres, el foment de la igualtat d'oportunitats per aconseguir una societat més integradora i inclusiva des del punt de vista social;

Vista la *Declaració ministerial de Màlaga relativa a les persones amb discapacitat: avançar cap a la plena participació com a ciutadans*, de la Segona Conferència Europea de Ministres Responsables de les Polítiques d'Integració (2003);

Vista la Recomanació Rec(2006)5, del Comitè de Ministres dels Estats Membres sobre el *Pla d'acció del Consell d'Europa per a la promoció dels drets i la plena participació de les persones amb discapacitat en la societat: millorar la qualitat de vida de les persones amb discapacitat a Europa 2006-2015*;

Atès que el Parlament de Catalunya va subscriure la *Carta de drets fonamentals de les persones amb discapacitat intel·lectual*, promoguda per la Federació Catalana Pro Persones amb Retard Mental;

Recordant els compromisos adquirits pel Parlament de Catalunya d'atendre els reptes que presenta la discapacitat i de vetllar per l'atenció que es mereix, que reconeix la seva *Declaració institucional amb motiu del Dia Internacional de les Persones amb Discapacitat 2005*;

Recordant que l'any 2007 ha estat declarat *Any Europeu de la Igualtat d'Oportunitats per a Tothom: Cap a una Societat Justa* pel Consell de la Unió Europea i el Parlament Europeu (Decisió 771/CE del Parlament Europeu i del Consell, de 17 de maig de 2006);

Remarcant la necessitat de complir l'article 49 CE (segons el qual els poders públics han de desenvolupar una política de previsió, tractament, rehabilitació i integració dels disminuïts físics, sensorials i psíquics, als quals ha de prestar una atenció especialitzada i ha d'emparar especialment per garantir l'exercici dels seus drets) i l'article 40.5 EAC (que encomana als poders públics garantir la protecció jurídica de les persones amb discapacitats, promoure'n la integració social, econòmica i laboral, i adoptar les mesures necessàries per suplir o complementar el suport del seu entorn familiar directe), els quals han de ser les bases de les polítiques públiques en matèria d'atenció a aquest col·lectiu;

Atès que durant els últims quinze anys s'han aprovat diferents normes en reconeixement dels drets d'aquest col·lectiu de persones a l'Estat espanyol, entre les quals cal destacar:

- Llei 13/1982, de 7 abril, d'integració social dels minusvàlids
- Llei 51/2003, de 2 de desembre, d'igualtat d'oportunitats, no-discriminació i accessibilitat universal de les persones amb discapacitat
- Llei 41/2003, de 18 de novembre, de protecció patrimonial de les persones amb discapacitat
- Llei 53/2003, de 10 de desembre, sobre ocupació pública de discapacitats
- Llei 39/2006, de 14 de desembre, de promoció de l'autonomia personal i atenció a les persones en situació de dependència
- II Pla d'acció per a les persones amb discapacitat (2003-2007).
- La Llei 8/1995, de 27 de juliol, d'atenció i protecció dels infants i adolescents, que estableix que els infants i els adolescents amb discapacitat física, psíquica o sensorial tenen dret a l'atenció necessària per al desenvolupament correcte de les seves aptituds

- Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'educació, que recull per a l'escolarització d'alumnat amb necessitats educatives especials els principis de normalització, inclusió, no-discriminació i igualtat efectiva

Atès que la Xarxa Europea de Defensors dels Infants, ENOC, en la reunió anual que va tenir lloc a Barcelona del 18 al 21 de setembre, va fer una declaració als governs en relació amb els infants discapacitats, en la qual es demanava la immediata ratificació de la Convenció de les Nacions Unides sobre les persones amb discapacitat (aprovada el 13 de desembre de 2006) als estats membres que encara no ho havien fet;

s'afegeix a la celebració del Dia Internacional de les Persones amb Discapacitat i recalca que aquest grup poblacional ha de constituir un dels principals punts d'atenció dels poders públics per garantir el gaudi i el ple exercici dels seus drets fonamentals.

I.

El Síndic de Greuges de Catalunya vol remarcar la importància de promoure, essencialment, quatre eixos per millorar les condicions de vida de totes les persones amb discapacitat i garantir que puguin exercir plenament els seus drets:

- a. L'aplicació del **principi d'igualtat** en tots els espais de la vida de les persones amb discapacitat per garantir la igualtat de condicions i d'oportunitats.
- b. La garantia del **dret a l'autonomia individual** com a expressió de la dignitat humana, que inclou la llibertat per prendre les pròpies decisions i per desenvolupar-se en la vida quotidiana amb el màxim d'independència possible.
- c. Les **condicions d'accessibilitat universal** tant als espais físics (recintes, espais d'ús públics, mobiliari, transports, etc.) com a la informació i les comunicacions, tant en zones urbanes com rurals. Cal promoure l'eliminació de barreres de tota mena, aplicar els principis de disseny universal i fomentar entorns accessibles i de suport a les necessitats de les persones amb discapacitat que compensin desavantatges de partida.
- d. La garantia de **condicions d'inclusió, integració i participació plena de les persones amb discapacitat en la societat.**

II.

Pel que fa a la situació de les persones amb discapacitat a l'Estat espanyol i específicament a Catalunya,

Segons les dades de Ministeri de Treball i Afers Socials (I Pla nacional d'accessibilitat 2004-2012), a Espanya el 9% de la població té algun tipus de discapacitat, és a dir, l'any 2003 hi havia prop de 3,5 milions de persones amb discapacitats a l'Estat. Segons dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya, el 2006 a Catalunya hi havia un total de 377.527 persones amb discapacitat reconeguda.

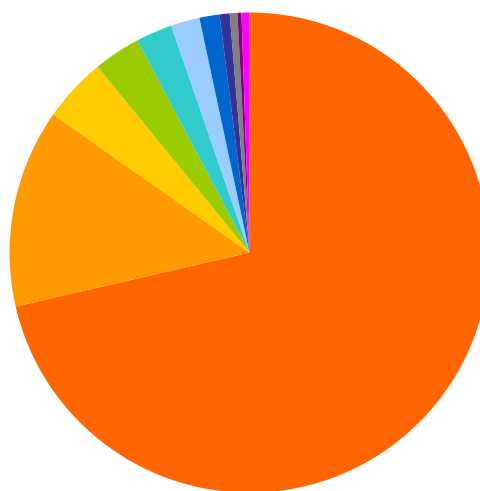
Tot i que en l'àmbit estatal i de les comunitats —pel que fa a les seves competències— s'ha avançat per aconseguir una plena integració social de les persones amb discapacitat, actualment aquest col·lectiu encara continua trobant barreres per exercir els seus drets de manera plena i autònoma i en condicions d'igualtat. Encara són moltes les dificultats que troben les persones amb discapacitat per desplaçar-se, per accedir als espais públics, a la informació i a la comunicació, i per integrar-se al mercat laboral, entre altres.

Aquesta situació es percep constantment en la institució del Síndic de Greuges, arran de les queixes que rep de les persones amb discapacitats de Catalunya o de les seves famílies, que consideren que s'han vulnerat els seus drets.

Entre els anys 2002 i 2007 (octubre) el Síndic ha rebut un total de 759 queixes, les quals poden ser considerades com un reflex d'alguns dels problemes que afecten les persones amb discapacitat a Catalunya.

Queixes referides a discapacitats (2002-2007)

■ Serveis socials	542	71,41%
■ Educació	101	13,31%
■ Infància i adolescència	34	4,48%
■ Administració pública	24	3,16%
■ Treball i Pensions	18	2,37%
■ Tributari	15	1,98%
■ Sanitat	10	1,32%
■ Consum	5	0,66%
■ Habitatge	3	0,40%
■ Ordenació del territori	3	0,40%
■ Seguretat ciutadana i Justícia	3	0,40%
■ Cultura i Llengua	1	0,13%
Total	759	100,00%

Font: Síndic de Greuges de Catalunya

Tal com s'observa en la taula, quasi tres quartes parts de les queixes rebudes (71,41%) fan referència a la matèria de serveis socials, seguides per aquelles que afecten l'educació (13,31%) i la infància i l'adolescència (34%).

Atès que són les matèries en les quals s'ha rebut un nombre més alt de problemes en el camp de les discapacitats, s'ha considerat convenient detallar les temàtiques següents:

SERVEIS SOCIALS (2002-07)

Gent Gran		
Gent gran	4	0,74%
Inclusió social		
Ajudes i subvencions	1	0,18%
Pensions no contributives (PNC)	2	0,37%
Renda mínima d'inserció (PIRMI)	1	0,18%
Persones amb discapacitat		
Adaptació i accessibilitat	273	50,37%
Ajudes i subvencions	63	11,62%
Centres ocupacionals i centres auditius	7	1,29%
Reconeixements grau discapacitat	90	16,61%
Serveis residencials i centres de dia	56	10,33%
Transport adaptat	26	4,80%
Altres	4	0,74%
Altres		
Altres	15	2,77%
Total	542	100,00%

Pel que fa a les queixes sobre serveis socials, és evident que el major gruix es concentra en els temes **d'adaptació i accessibilitat** (50,37%), tot i que també és necessari destacar les que fan referència als **reconeixements de grau de discapacitat** (16,61%) i a les **diferents ajudes i subvencions existents** (11,62%).

Lògicament, en matèria educativa, les **necessitats educatives especials**, tant a l'educació infantil i preescolar (36,63%) com a la primària i la secundària (38,61%), són les que acullen més queixes.

EDUCACIÓ (2002-2007)

Educació infantil i preescolar		
Necessitats educatives especials	37	36,63%
Educació primària i secundària		
Accés a l'educació	1	0,99%
Infraestructures	2	1,98%
Necessitats educatives especials	39	38,61%
Educació universitària		
Alumnes	1	0,99%
Gestió acadèmica	2	1,98%
Altres		
Altres	19	18,81%
Total	101	100,00%

INFÀNCIA I ADOLESCÈNCIA (2002-2007)

Atenció a la infància		
Educació en el lleure, oci i activitats esportives	3	8,82%
Problemes de discapacitat en el menor	8	23,53%
Problemes de salut en el menor	1	2,94%
Situacions de desprotecció		
Centres residencials de protecció	1	2,94%
Estudi i seguiment del desemparament	1	2,94%
Processos d'acolliment i adopció	1	2,94%
Altres		
Altres	19	55,88%
Total	34	100,00%

Aquestes dades palesen, doncs, que una de les principals dificultats de les persones amb discapacitat és la mobilitat i, consegüentment, el seu desenvolupament autònom en la societat.

Sobre aquest punt, el seguiment dels informes anuals de la nostra institució des de l'any 2000 demostra que des de llavors ençà el Síndic ha cridat l'atenció de les administracions públiques sobre els problemes que pateix aquest col·lectiu en tots els aspectes de la seva vida diària.

1. Les **condicions d'accessibilitat** en l'àmbit urbanístic, de l'edificació, de la comunicació i la informació i de l'educació, entre altres, es troben encara molt lluny dels mínims desitjables per aconseguir que les persones amb diversos tipus de discapacitat puguin desenvolupar-se amb autonomia en la nostra societat. A aquest respecte, s'ha de fer una menció especial dels problemes d'accessibilitat als mitjans de transport públic, que constitueixen una clara barrera de mobilitat per a aquest col·lectiu. Les mancances en aquest àmbit palesen diversos incompliments de la normativa sobre accessibilitat i supressió de barreres per part de les diferents administracions.
2. S'han constatat grans deficiències en **l'atenció residencial i els recursos especialitzats** adreçats a les persones amb discapacitat, especialment a aquelles que pateixen una discapacitat psíquica. La disposició de places residencials per a aquest col·lectiu és clarament insuficient i això determina la tardança de l'Administració a l'hora atendre les sol·licituds per a aquest servei.
3. L'excessiva **durada dels processos** de valoració de situacions de discapacitats i la dilatació dels terminis corresponents, sovint comporten restriccions per a l'accés i el gaudi de les prestacions i els programes d'ajudes previstos i, en general, per a l'exercici una sèrie de drets que els corresponen en virtut de la pròpia condició discapacitats.
4. S'han detectat problemes pel que fa a la **garantia dels drets** de les persones discapacitades, com és la manca del caràcter personal i secret del vot —denunciada per persones amb discapacitats visuals— que encara no és efectiu, malgrat la darrera reforma legislativa.
5. S'han constatat incomoditats i rigideses pel que fa **l'acreditació de la condició de persona discapacitada**, per la qual cosa s'ha proposat la creació d'una eina que faciliti i millori aquesta acreditació, mitjançant un carnet per a persones amb discapacitats reconegudes.

III.

En el marc dels drets de les persones amb discapacitat, el Síndic també considera prioritàries les actuacions engegades per a la promoció dels drets dels infants amb discapacitats:

La Declaració universal dels drets humans i la Convenció sobre els drets de l'infant reconeixen la necessitat de prestar una atenció especial a l'infant. Específicament en l'àmbit de la infància i l'educació, els problemes principals que constata aquesta institució són:

1. **Deficiències en l'atenció residencial a adolescents i joves amb retard mental i trastorns de conducta.** La manca de places suficients genera excessius períodes d'espera i situacions personals i familiars de vegades insostenibles.

2. **Manca de recursos suficients per a l'atenció precoç i en l'àmbit de la salut mental.** Els infants són derivats a altres serveis de vegades no sempre en funció de les seves necessitats, sinó dels recursos disponibles.
3. **Dificultats per a la inclusió educativa** dels alumnes amb discapacitat, entre altres, per dèficits en la planificació, en el desplegament de les unitats de suport a l'educació especial (USEE), i en general per la insuficiència de recursos per fer-la efectiva.
4. **Problemes d'accessibilitat** en alguns centres educatius i altres espais de participació social dels infants.
5. **Dificultats per garantir l'accés normalitzat a recursos de lleure** (casals d'estiu, activitats esportives, entre altres).

IV.

Atesos els antecedents esmentats, el Síndic de Greuges de Catalunya,

Recordant les recomanacions del *Pla d'acció del Consell d'Europa per a la promoció dels drets i la plena participació de les persones amb discapacitat*;

Recordant:

- que la inclusió social de les persones amb discapacitat és responsabilitat de tots;
- que la sensibilització de la societat pel que fa a la realitat de la discapacitat és una de les claus per avançar en polítiques que respectin la diversitat que comporta, prestant una atenció preferent a les dones amb discapacitat, a les persones que han de fer front a múltiples discapacitats, a les persones més severament afectades i a les que no poden representar-se a si mateixes;
- que les famílies de les persones amb discapacitat són un element essencial del sector social de la discapacitat i es mereixen l'atenció prioritària de les administracions;

vol cridar l'atenció de les administracions públiques sobre la necessitat de:

1. Potenciar i reforçar les estratègies per garantir el dret a la igualtat d'oportunitats de les persones amb discapacitat i els seus drets de participació com una eina fonamental dins del seu procés d'integració democràtica.
2. Aconseguir un entorn social accessible i inclusiu en tots els àmbits (educatiu, laboral, sanitari, arquitectònic, comunicatiu, etc.) com a element fonamental per garantir la tutela dels drets i la protecció de les persones amb discapacitat, de les seves famílies i del seu desenvolupament autònom.

3. Potenciar accions destinades a la supressió de les barreres existents, a fi de garantir l'accessibilitat a tots els espais en els quals es desenvolupa la vida de la comunitat.
4. Impulsar mesures adreçades a la conscienciació de la població sobre la necessitat d'aconseguir una integració plena de les persones amb discapacitat.
5. Implicar tots els poders públics locals, autonòmics, nacionals i europeus en accions transversals adreçades a millorar la qualitat de vida de les persones amb discapacitat i a garantir el respecte i el ple exercici de tots els seus drets.
6. Revisar les normes, les polítiques i les pràctiques administratives per avançar cap a una societat inclusiva, plural i oberta a la diferència, i en aquesta línia ratificar sense dilacions la Convenció de les Nacions Unides sobre el dret de les persones amb discapacitat i el seu protocol facultatiu.

Específicament, en el cas dels infants amb discapacitat, el Síndic vol cridar l'atenció de les administracions públiques sobre la necessitat de:

1. Promoure mesures específiques per aconseguir un compliment real del dret a la no-discriminació per raó de la discapacitat a: a) l'educació des de l'escola bressol fins a la universitat; b) l'atenció familiar; c) el sistema de protecció; i d) l'accés a les activitats de lleure.
2. Reconèixer les seves necessitats especials i establir mecanismes per cobrir-les amb recursos públics, i emprendre les mesures que garanteixin l'avaluació i/o la valoració de la situació de l'infant amb discapacitat, incloent-hi el desenvolupament d'un sistema d'identificació, tractament i seguiment.
3. Establir mecanismes per a una adequada formació i conscienciació de tots els que treballen amb els infants amb discapacitats i amb els seus pares i mares.
4. Establir els mecanismes necessaris per assegurar l'assessorament, l'orientació i l'acompanyament dels pares i mares, els ajuts econòmics per a una correcta criança dels fills amb discapacitats i l'ajuda pràctica necessària per a l'exercici de la seva parentalitat.
5. Assegurar que l'internament dels infants amb discapacitat es fa amb garanties de qualitat i adequació a les seves necessitats.

L'assoliment d'aquestes mesures permetrà millorar la qualitat de vida de les persones amb discapacitat, augmentar la consciència i la sensibilitat respecte dels problemes de la discapacitat i afavorir l'exercici dels drets humans per part d'aquest col·lectiu.

Barcelona, 3 de desembre de 2007